

1 | 15

Justitiële verkenningen

Misdaadgeld, witwassen en ontnemen

Versijnt 6 maal per jaar • jaargang 41 • maart

Boom Juridische uitgevers

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

De offshore vennootschap

Het ideale verhullingsinstrument voor de witwasser?

*T.J. van Koningsveld**

Misdrijven zoals georganiseerde misdaad, belastingfraude, beleggingsfraude en corruptie leveren veel geld op. Als de crimineel dit geld in de legale economie wil investeren zonder bij de autoriteiten op te vallen, dan dient hij het geld wit te wassen. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van zogenaamde offshore vennootschappen (hierna: OSV's).

Witwassen is sinds 2001 in Nederland strafbaar gesteld. We zijn nu veertien jaar verder. Wat is er in die veertien jaar geleerd? Volgens een beknopt rapport van de Algemene Rekenkamer uit 2013 is er nog steeds geen inzicht in de voornaamste witwasrisico's voor Nederland. Hierdoor is het lastig om gericht beleid te voeren. Een opmerkelijke en harde conclusie, die vreemd genoeg weinig aandacht heeft gekregen (Algemene Rekenkamer 2013). Vooral bij meer technisch verfijnde en grotere witwaszaken, vaak in relatie met georganiseerde criminaliteit, zijn OSV's een serieus witwasrisico (Van Duyne 2014).

Ondanks het grote belang van de OSV is een terugkerend probleem dat er onvoldoende basiskennis en aandacht is voor deze bedrijfssector. Vooral de functie van de OSV bij het plegen van zowel de gronddelicten als het witwassen zelf is nog onderbelicht. Overigens is het oprichten en gebruik maken van OSV's in beginsel legitiem.

Dit artikel laat de rol van de OSV zien in de witwaspraktijk en geeft beleidsaanbevelingen over de wijze waarop met dit fenomeen zou moeten worden omgegaan. Omdat het begrip OSV geen duidelijke definitie kent, wordt hierna eerst beschreven wat hieronder zou moeten worden verstaan.

* Mr. Tjalling Jan van Koningsveld is directeur van het Offshore Kennis Centrum in Almere (www.okcnl.nl) en promovendus aan de Universiteit van Tilburg. De auteur doet onderzoek naar de aard en omvang van misbruik van offshore vennootschappen aan de Universiteit van Tilburg. Enige bevindingen uit dit onderzoek worden in dit artikel beschreven.

Wat bedoelen we met een OSV?

De buitenlandse (offshore) vennootschap wordt internationaal gezien als een van de meest risicovolle rechtsvormen. Niet alleen in het kader van antiwitwaswetgeving, maar ook in het kader van andere financiële delicten.¹

Er bestaat echter geen eenduidige internationale juridische definitie van het begrip 'offshore vennootschap'. Ook worden vergelijkbare termen gebruikt, die vaak nietszeggend en suggestief zijn, zoals *legal entities*, *corporate vehicles*, brievenbusvennootschappen, *shell/shelf companies* en dekmantelorganisaties, met welke kwalificaties al wordt aangegeven dat deze vennootschappen ook voor verhuillingsdoelinden worden gebruikt. De genoemde vergelijkbare termen duiden niet per se op eenzelfde rechtspersoon als de OSV.

In dit artikel wordt voor de OSV de volgende definitie gehanteerd:

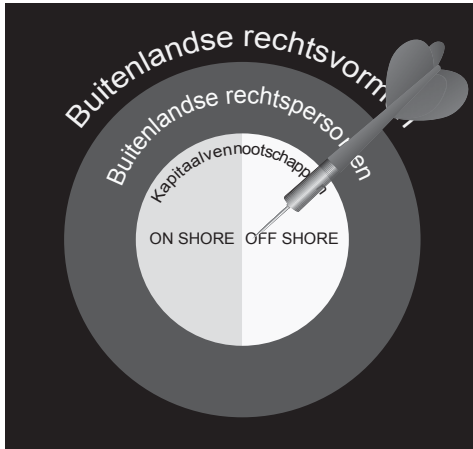
Een naar buitenlands recht opgerichte, rechtspersoonlijkheid bezittende privaatrechtelijke kapitaalvennootschap, die in het rechtsgebied van oprichting en/of statutaire vestiging geen economische bedrijvigheden mag ontplooiën c.q. ontplooit en waarvan de werkelijke gerechtigde(n) in een ander land woont (wonen) dan waar de vennootschap gevestigd is.

Omdat dit begrip nog steeds ruim is, zijn ter verdere afbakening nog bijkomende kenmerken te noemen, zij het dat die niet voor elk rechtsgebied behoeven te gelden, zoals:

- De overheid in het land van oprichting heft geen directe belasting (wel dient de OSV jaarlijks een vaste vergoeding te betalen aan de overheid).
- De OSV heeft geen eigen fysiek kantoor(adres), personeel, communicatiemiddelen en dergelijke.
- De OSV moet in het land van vestiging beschikken over een agent (*registered agent*) en kantooradres (*registered office*).

¹ Zie Bijlage 2 bij FECrapport over vastgoed uit 2008, p. 15 e.v., OECD 2009, p. 24-27, diverse specifieke leidraden Wwft uit 2011, FATF 2006, p. 4 en 32, FATF 2010, p. 32 en recentelijk het persbericht van het Europees Parlement over het instellen van een ubo-register in EU-landen, 17 december 2014, te vinden op: www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/content/20141216IPR02043/html/Money-laundering-Parliament-and-Council-negotiators-agree-on-central-registers: 'for years, criminals in Europe have used the anonymity of offshore companies and accounts to obscure their financial dealings'.

Figuur 1 Buitenlandse rechtspersonen en de offshore vennootschap

- De OSV wordt beheerd en bestuurd door (een medewerker van) een lokaal trust- of advocatenkantoor.
- Ten slotte gaat het feitelijk vaak om ‘eenmansvennootschappen’ met transacties tussen verbonden ondernemingen in dezelfde structuur.

De keuze voor een OSV wordt vanuit misbruikperspectief ingegeven door de hoge mate van anonimiteitbevorderende elementen, zoals belastingvrijdom, nominee dienstverlening en een minimum aan deponeringsverplichtingen in openbare registers. Bijgevolg is er internationaal steeds meer druk op landen om hun vennootschapswetgeving aan te passen aan internationaal gewenste eisen van transparantie en informatie-uitwisseling.

De OSV is te beschouwen als een specialis van het generalis buitenlandse rechtspersoon. Figuur 1 geeft een beeld van het specifieke terrein van deze studie.

De onderzoekspijlen zijn uitsluitend gericht op de rechterzijde van de binnenste ring. Onder het begrip OSV vallen niet: publieke rechtspersonen, allerlei vormen van stichtingen en trusts. Uiteraard kunnen deze laatste ook worden misbruikt voor witwaspraktijken.

Wat wordt verstaan onder een ubo?

Volgens een OECD-rapport uit 2009 is het gebruik maken van een OSV een belangrijk instrument gebleken om de identiteit van de uiteindelijke belanghebbende (*ultimate beneficial owner*) te verhullen voor de rechtshandhaving (OECD 2009). Het beperkt de pakkans in gevallen van belastingfraude, corruptie en witwassen. Identificatie van de *ultimate beneficial owner* (hierna: ubo) is nodig om het criminele vermogen op te sporen, in beslag te kunnen nemen en vervolgens af te pakken.

Het begrip ubo wordt vooral gehanteerd in het kader van belastingverdragen, antiwitwasmaatregelen en de beheersing van risico's inzake het verlenen van trustdiensten.² In aanbeveling 24 van de Financial Action Task Force (FATF) staat verwoord dat als er passende informatie is over de ubo, deze informatie 'accurate' en 'timely' moet worden verkregen. In oktober 2014 verscheen een nieuw rapport van de FATF, waarin deze aanbeveling nader wordt toegelicht (FATF 2014). De ubo kan verschillende hoedanigheden aannemen, zoals bestuurder, gevolmachtigde of zelfs iemand die formeel losstaat van de vennootschap. In artikel 1 lid 1 letter f van de Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme (WWFT) wordt het begrip *ultimate beneficial owner* vertaald met 'uiteindelijke belanghebbende' en omschreven als: 'de natuurlijke persoon die een belang houdt van meer dan 25% van het kapitaalsbelang (...) dan wel op andere wijze feitelijk zeggenschap kan uitoefenen in deze rechtspersoon'.

In december 2014 heeft het Europees Parlement een voorstel aangenomen om te komen tot het invoeren van een openbaar ubo-register in alle EU-landen van alle Europese vennootschappen. De bedoeling van dit register is om de werkelijke eigenaren achter de (offshore) vennootschappen te identificeren, zodat (belasting)fraude, corruptie en witwassen beter kunnen worden bestreden.³ Het is de vraag is of dit middel een doelmatige oplossing biedt. Het zal veel geld en moeite

2 Vooral bij de FATF in aanbeveling 24 en 25 en in de Derde EU-antiwitwasrichtlijn. Dit komt duidelijk naar voren in overweging 9 van de EU-richtlijn, waarin staat dat het aspect van identificatie van de uiteindelijke begunstigde van cruciaal belang is voor de bestrijding van witwassen.

3 Persbericht EU van 20 februari 2014. Zie www.europarl.europa.nl. Overigens is Nederland tegen dit wetsvoorstel en ziet het meer in een centraal aandeelhoudersregister. Zie brief van de minister van Financiën van 18 december 2013, FM/2013/2177U, p. 2. Ik merk hierbij op dat aandeelhouders en ubo's twee verschillende begrippen zijn, die vaak wel zullen samenvallen.

kosten om *alle* namen achter *alle* vennootschappen bij te houden. En dan nog zal de witwasser alleen dan risico lopen als hij meer dan 25% van de aandelen bezit in de vennootschap.

Wel zijn er de afgelopen jaren diverse (nationale) en internationale rapporten verschenen over misbruik van buitenlandse rechtspersonen. Voor een overzicht van deze rapporten verwijs ik naar de literatuurlijst. Uit deze rapporten zou de indruk kunnen ontstaan dat er wel degelijk aandacht bestaat voor misbruik van OSV's. Maar die indruk is niet juist. De internationale literatuur wijst in generieke zin op misbruik van buitenlandse vennootschappen, maar niet specifiek op misbruik van OSV's, waardoor het lastig is om gerichte beleidsmaatregelen te nemen.

Incident of trend?

De vraag is of de geschetste problematiek groot genoeg is om meer gerichte en structurele aandacht hiervoor te rechtvaardigen. Schattingen over de omvang van OSV's hangen nauw samen met de gehanteerde definitie van het begrip offshore en het begrip vermogen. Daarbij speelt ook dat maar een deel van het misdadaagdeld wordt witgewassen. Wel zijn er indicaties die enig zicht geven op het belang. Ten eerste zijn er statistische gegevens van de bank der centrale banken, de Bank for International Settlements (BIS) in Zurich. Hieruit komt naar voren dat per december 2012 de offshore-landen in totaal ruim \$ 5.350 miljard aan vorderingen hebben op de rapporterende andere landen. Dit is ongeveer 35% van het totaal aan wereldwijde banktegoeden. Let wel, het betreft hier alleen banktegoeden, andere vermogensbestanddelen zijn hier niet in begrepen (promotieonderzoek).

Ten tweede zijn er cijfers uit een door Tax Justice Network (TJN) verricht onderzoek naar de omvang van het wereldwijde offshore vermogen. Volgens deze studie is er door vermogende particulieren (in het rapport aangeduid als High Net Worth Individuals, HNWI's) tussen de \$ 21.000 en \$ 32.000 miljard aan banktegoeden verplaatst van (ontwikkelings)landen naar meer dan tachtig belastingparadijzen, vooral naar Zwitserland, Luxemburg, Hong Kong en de Kaaimaneilanden. Volgens TJN is het aannemelijk dat dit offshore vermogen geheel of gedeeltelijk niet is aangegeven in het woonland van de bezitter. Het gevolg hiervan

is dat de belastingautoriteiten in deze landen inkomsten missen. Wel dienen we goed in de gaten te houden dat deze omvangrijke vermogens een gewoon onderdeel zijn van ons wereldwijde geldstelsel, wat het gebrek aan kennis nog meer doet opvallen (TJN/Henry 2012). De derde indicatie heeft betrekking op de Nederlandse situatie en betreft het onderzoek van Unger uit 2006. Er ontstond destijds grote maatschappelijke onrust omdat het onderzoek van Unger schatte dat er jaarlijks ongeveer € 18,5 miljard aan misdaadgeld wordt witgewassen in Nederland. Hiervan zou ongeveer € 14,5 miljard (78%) afkomstig zijn van in het buitenland gepleegde misdrijven (Unger e.a. 2006). Op dit onderzoek is de nodige kritiek geweest, onder meer door Van Duyne (Van Duyne 2006, in een eerdere editie van *Justitiële verkenningen*).

Geconcludeerd kan worden dat er geen concrete cijfers over witwassen en misbruik van OSV's beschikbaar zijn. Dat komt omdat er geen bronnen zijn die misbruik van OSV's rechtstreeks registreren, waarbij uiteraard het merendeel van het (geslaagde) misbruik zich aan onze waarnemingen onttrekt. Er zijn echter wel enige praktijkvoorbeelden waaruit het misbruik van OSV's naar voren komt.

Om te kunnen komen tot verbetering van de kennis omtrent misbruik van OSV's volgt hierna een korte samenvatting van enkele witwaszaken uit de Nederlandse strafrechtpraktijk.

De zaak Bruinsma (1990-heden)

Nederland maakte kennis met de OSV door de berichten over de moord op 'topcrimineel' Klaas Bruinsma, die op 27 juni 1991 in Amsterdam werd geliquideerd. Bruinsma's organisatie zou zich hebben beziggehouden met de handel in verdovende middelen, geweld en afpersing, evenals met het witwassen van de hieruit verkregen opbrengsten.⁴ De organisatie liet zich adviseren door advocaten, belastingadviseurs, accountants en notarissen. Aldus werd de wondere wereld der 'bedrijfsvehikels' blootgelegd, met belastingparadijzen die geld van kleur kunnen doen verschieten (zoals de Kaaimaneilanden, de Britse Maagdeneilanden, Liechtenstein, e.d.). Het stramien in een dergelijke misdaadonderneming is steeds hetzelfde:

⁴ Hier dient te worden opgemerkt dat zowel Bruinsma als zijn organisatie nooit is veroordeeld voor deze feiten.

met schijnleningen verandert de herkomst van het geld. Met dit geld koopt men goederen. Bij de verkoop heeft de opbrengst een schijnbaar legitieme herkomst. Zo ging ook Bruinsma aan de slag. Via een OSV in Hong Kong verkreeg Bruinsma een ‘neplening’ van f2.525.000, waarmee vastgoed in Amsterdam en Florida werd gekocht (Eikelenboom & Van Wijnen 2011; Middelburg 2011).

Twintig jaar later is er de casus Paarlberg, waarbij OSV’s werden gebruikt om een *loan back*-structuur op te zetten en het geld te investeren in vastgoed in Amsterdam.

Endstra/Holleeder/Paarlberg (2004-heden)

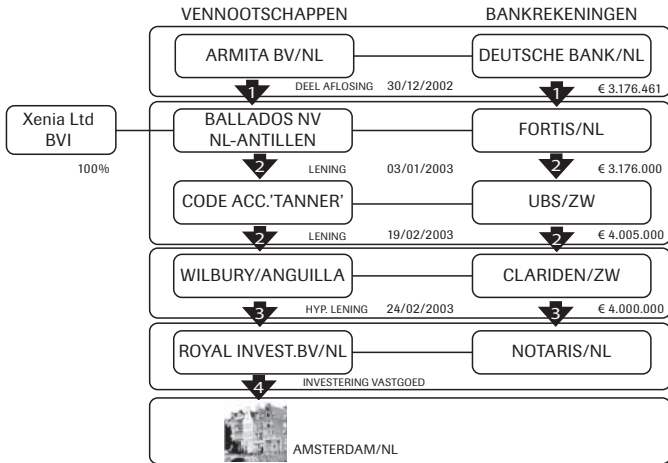
De vastgoedhandelaar J.D. Paarlberg is in hoger beroep veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar, onder meer voor het witwassen van tien door Endstra verrichte afpersingsbetalingen tot een bedrag van € 17 miljoen.⁵ Ik beperk mij tot de beschrijving van een transactie van een betaling van € 3.176.461 op 30 december 2002 met als omschrijving ‘deelaflossing lening’.

Voor het weg-, door- en terugsluizen van deze afpersingsgelden gebruikte Paarlberg meerdere bankrekeningen op naam van OSV’s in vier belastingparadijzen: Anguilla, de Nederlandse Antillen, Panama en de Britse Maagdeneilanden. Figuur 2 geeft inzicht in de witwas-transacties van dit bedrag. Links staan de OSV’s. Rechts staan de bankrekeningen van de OSV’s met in de pijlen de fase in het witwasproces vermeld (Koningsveld 2013).

De gelaagde structuur bestaat uit zes onderling verbonden rechtsvormen. De geldtransactie start in Nederland en keert na omzwervingen weer terug in Nederland. Er is te zien dat de geldtransacties snel achter elkaar plaatsvonden. Verder valt op dat de bankrekeningen in een ander land worden aangehouden dan waar de (offshore) vennootschappen zijn gevestigd. Niet is vastgesteld dat een van de meldplichtige instellingen (banken, trustkantoren en notarissen) melding van een ongebruikelijke transactie heeft gedaan: er zouden in totaal elf ongebruikelijke/verdachte transacties gemeld moeten worden bij

5 Hof Amsterdam 16 mei 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BW6216. Hierbij dient te worden aangegetekend dat Paarlberg zijn veroordeling gaat aanvechten bij het Europees Hof.

Figuur 2 Verhullingsstructuur van een transactie van € 3.176.461

Bron: informatie afkomstig uit Rb. Haarlem 21 december 2007, ECLI:NL:RBHAA:2007:BC0703, Hof Amsterdam 16 mei 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BW6216, het Kadaster, het handelsregister van de Kamer van Koophandel en interview zaakrechercheurs.

Financial Intelligence Units (FIU's) in vijf verschillende landen (Nederland, Nederlandse Antillen, de Britse Maagdeneilanden, Anguilla en Zwitserland). Voor zover mij bekend is er door geen enkele instelling een melding gemaakt. Dat kan soms ook pas achteraf, als er een (strafrechtelijk) onderzoek is ingesteld, waarbij de feiten en omstandigheden zijn verzameld en geanalyseerd.

De vraag is of de meldplichtigen hadden kunnen zien dat deze transactie betrekking kan hebben op witwassen. Inmiddels loopt er een ontnemingsprocedure van € 25,7 miljoen tegen Paarlberg op grond van de ontnemingswetgeving. De OSV in deze zaak is niet als verdachte vervolgd (zie Koningsveld 2013).

De Moldavische witwasmethode (2014-heden)

Bij de hiervoor beschreven witwaszaken ging het telkens om het gebruik van de 'vertrouwde' *loan back*-methode. Deze wordt al jaren

succesvol gebruikt. Maar criminelen en hun adviseurs staan niet stil: zij volgen internationale ontwikkelingen en ontwikkelen nieuwe, creatieve methoden om hun criminele geld wit te wassen, waarbij het gebruik van OSV's een (veranderde) rol blijft spelen, zoals bijvoorbeeld de volgende recent beschreven internationale witwasmethode.

In augustus 2014 verscheen een publicatie op de website van Follow The Money (FTM), waarin uiteen werd gezet hoe Russische criminelen op grote schaal geld hebben witgewassen en in het financiële verkeer hebben gebracht. De publicatie is gebaseerd op een onderzoek van journalisten van de Organized Crime and Corruption Reporting Group (OCCRG). De opgezette witwasstructuur ging als volgt: de Russische criminelen kochten twee naar Engels recht opgerichte Limiteds (Limited X en Y). Een van de bestuurders van Limited X betreft een Bahamese Limited. Deze twee UK Limiteds gingen verplichtingen met elkaar aan (leningen). In de overeenkomst stelde Russische bedrijven zich garant voor het nakomen van deze verplichtingen. De Russische bedrijven werden vertegenwoordigd door een persoon (stroman) uit Moldavië, waardoor de zaak uiteindelijk bij de rechter in Moldavië aanhangig werd gemaakt. Vervolgens kwam Limited Y zijn verplichtingen niet na en ging Limited X verhaal halen bij de Russische bedrijven als garantstellers. De rechtbank gaf Limited A gelijk en veroordeelde Limited B tot het betalen van de overeengekomen verplichtingen. Vervolgens werd door het Russische bedrijf het geld overgemaakt op een bankrekening van Limited X bij een Letse bank. In totaal zou in de periode tussen 2010 en 2014 meer dan \$ 20 miljard Russisch misdadgeld zijn witgewassen. Dit is een voorbeeld van hoe door een fictieve claim misdadgeld op papier een legale herkomst krijgt. Deze witwasmethode kan alleen worden toegepast als de criminele organisatie beschikt over meerdere buitenlandse (offshore) vennootschappen. De vraag is in hoeveel andere landen deze methode al is toegepast. Volgens FTM zijn er aanwijzingen dat deze methode ook in een Nederlandse rechtszaak is gebruikt (zie de informatieve website FTM: www.ftm.nl).

Dit zijn slechts enkele praktijkvoorbeelden van OSV's die zijn gebruikt om misdadgeld wit te wassen. Regelmatig komen dergelijke voorbeelden in de media, zoals de zaak van de seksondernemer Jan Bik, die contant geld naar Zwitserland zou hebben gebracht om het te storten op een bankrekening van een Zwitserse OSV (beheerd door een lokale advocaat) en vervolgens de Zwitserse OSV gebruikte om prostitutie-

panden in Nederland aan te kopen,⁶ en de zaak van Vane, Hingst en advocaat Toenbreker, waarin een ondernemingsstructuur was opgezet om het geld wit te wassen: bestaande uit een Liechtensteinse foundation, een OSV opgericht naar het recht van de Britse Maagdeneilanden, Zwitserse bankrekeningen en een Nederlandse bv, die het geld 'leent' om het te investeren in vastgoed in Nederland.⁷ Zie ook het voorbeeld over de *loan back*-methode met gebruikmaking van een Panamese OSV, in het rapport van de Algemene Rekenkamer (Algemene Rekenkamer 2013, bijlage 1). Dit zijn slechts enkele voorbeelden van ontdekte witwaszaken die gepubliceerd zijn. De vraag is of het hier gaat om enige incidenten of dat er sprake is van een structureel probleem van misbruik van OSV's bij het witwassen. Ook stelt zich de vraag: hoeveel meer cases zullen er nog zijn die nog niet ontdekt zijn? Het is niet bekend hoe groot het probleem voor Nederland is. Dat komt omdat er nog weinig onderzoek naar gedaan is. Daartoe is het noodzakelijk dat er eerst gericht registratie plaatsvindt over het misbruik. Wel ben ik in mijn 25-jarige ervaring als FIOD-rechercheur talloze voorbeelden van misbruik met OSV's tegengekomen. Echter, deze gevallen zijn niet altijd geregistreerd, zodat het lijkt of het niet gebeurd is.

In de praktijk is het vaak lastig om te beoordelen of een transactie waarbij een OSV is betrokken, betrekking heeft op witwassen. Dit komt onder meer omdat een bankmedewerker of notaris slechts een enkele transactie ziet en niet het grotere geheel van de structuur.

Witwassen: meer aandacht voor structuren

Uit de praktijkzaken blijkt dat OSV's vrijwel nooit enkelvoudig optreden, maar meestal in een vennootschapsstructuur bestaande uit een combinatie van Nederlandse en buitenlandse rechtsvormen. Het is dan ook belangrijk om niet alleen een individuele transactie van een

6 Parool 14 september 2013 en faillissementsverslag Givolo BV; de zaak is nog niet voor de rechter geweest.

7 Rb. Amsterdam 5 januari 2006, ECLI:NL:RBAMS:2006:AU9128; Middelburg & Vugts 2006, p. 36-50; Husken & Lensink 2011, p. 13-26.

OSV te beoordelen, maar ook en vooral het stelsel en de structuur waarbinnen de transactie plaatsvindt.⁸

Het toezicht in Nederland heeft een sterk transactiegericht karakter, waarbij het accent ligt op het cliëntenonderzoek, inclusief ubo-identificatie en het melden van ongebruikelijke transacties. Maar minder op structuren.⁹ Een structuur is als het ware de handtekening van de ontwerper. Door meer aandacht te schenken aan het in kaart brengen van structuren zal meer zicht worden verkregen op de ontwerper, de betrokken dienstverleners en vooral ook op dat deel van de structuur dat niet zichtbaar is maar dat er wel moet zijn. Het is te vergelijken met het bekende ‘topje van de ijsberg’, waarbij slechts een klein gedeelte zichtbaar is (de transactie) en het grootste gedeelte van de berg onzichtbaar is onder water (structuur en patronen van herhaalde witwashandelingen), waarvan men nog te weinig waarneemt. Door meer aandacht te schenken aan de structuur komt er ook meer zicht op het onderwatergebeuren. Meer systeemdenken in plaats van ‘transactiedenken’ zal een wezenlijke bijdrage leveren in het bestrijden van misbruik van OSV’s en witwassen.

Lijst van risicosignalen

Uit de (internationale) rapporten en praktijkzaken is wel een aantal risicosignalen vast te stellen. Zie tabel 1 voor een lijst van witwassignalen in relatie tot OSV’s, die kunnen helpen bij het vroegtijdig detecteren van mogelijk misbruik.

Deze lijst van signalen is niet limitatief en moet vooral in onderlinge samenhang worden beoordeeld.

8 In een procedure voor de Rechtbank Rotterdam was de rechtbank van oordeel dat er sprake was van een niet-transparante bedrijfsstructuur die geschikt is om de achterliggende belanghebbende te verhullen. Het ging in deze zaak om een cv-structuur, waarin de beherende vennoot een Engelse Limited was waarvan de aandelen waren ingebracht in een Jersey *irrevocable* trust. Het gevolg hiervan was dat de financiële instelling deze transactie had moeten melden (Rb. Rotterdam 22 juli 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BN4179).

9 Dat geldt niet voor vergunninghoudende trustkantoren. Zij moeten kennis hebben van het doel van een structuur (art. 10 van de Wet toezicht trustkantoren, WtT).

Tabel 1 **Lijst van witwassignalen in relatie met OSV**

Nr.	Omschrijving signaal
1	<i>T.a.v. de structuur zelf</i>
1.1	Handelingen hebben geen redelijk bedrijfseconomisch doel
1.2	Structuur voldoet aan het theoretische witwasmodel
1.3	Structuur bestaat uit meer dan drie lagen
1.4	Investering in vastgoed
2	<i>T.a.v. de factoren en actoren in de structuur</i>
2.1	Gebruik maken van een offshore vennootschap (OSV)
2.2	Rechtsvorm betreft een International Business Company (IBC)
2.3	Rechtsvorm heeft aandelen aan toonder
2.4	Gebruik maken van een trustkantoor op zich
2.5	Gebruik maken van diensten die anonimiteit bevorderen
2.6	Gebruik maken van een <i>loan back</i> -constructie
2.7	Gebruik maken van bepaalde (hoog-risico)landen
2.8	Snelle doorboeking van het geld
2.9	Gebruik van een nominee director

Bron: Specifieke leidraden Wwft 2011, FATF 2012 en OECD 2001

Conclusies en aanbevelingen

Witwassen maakt dat misdaad loont. Uit de literatuur en de praktijkzaken komt naar voren dat OSV's een belangrijke rol spelen bij het succesvol witwassen, vooral in grotere zaken. Het stramien van misdaadondernemers was en is steeds hetzelfde: met schijnleningen verandert de herkomst van het geld. Men 'leent' zogenaamd van een buitenlandse 'onafhankelijke derde' en schaft met dit geld vastgoed of andere duurzame (luke)artikelen aan. Uit de wel ontdekte zaken blijkt dat het niet gaat om exotisch kapitaal, maar om puur Hollands poldervermogen.

Gelet op de grote financiële en strafrechtelijke belangen zou men verwachten dat de opsporing en politiek grote en voortdurende aandacht hebben voor de offshore-wereld in het algemeen en de OSV in het bijzonder, maar dat is helaas niet het geval. Het Openbaar Ministerie lijkt het zelden opportuun te achten om OSV's te vervolgen, ook als dat juridisch wel mogelijk is. De jurisprudentie op dit gebied is dan ook schaars. Het gevolg van het niet vervolgen van OSV's is enerzijds dat er weinig zicht is op misbruik met OSV's, de vestigingslanden, de betrokken actoren en het land waar de bankrekeningen worden aangehou-

den. Anderzijds ontstaan er geen typologieën die essentieel zijn bij zowel het formuleren van het redelijk vermoeden (art. 27 van het Wetboek van Strafrecht, Sv) als het opzetten van een bewijsconstructie (art. 338 e.v. Sv).

Het is van groot belang de kennis van opsporingsmedewerkers over het fenomeen OSV te vergroten. Daarnaast zou de registratie van OSV's moeten worden verbeterd. Verder valt te denken aan gericht onderzoek naar de omvang van het misbruik van OSV's in Nederland, het bevorderen van de bewustwording en inzicht in de offshore-wereld, het internationaal delen van gegevens over gebruikte misbruikstructuren in praktijkzaken, witwasmethodieken en welke aanpak succesvol is gebleken in de praktijk, het verzamelen, registreren en analyseren van onderzoeken waarbij OSV's zijn betrokken, en ten slotte het meer strategisch doen van witwasonderzoeken dan 'case by case'.

Een van de kernaanbevelingen van de Algemene Rekenkamer is dat de overheid moet zorgen voor inzicht in de voornaamste witwasrisico's voor Nederland. Meer structurele en permanente aandacht voor transacties en structuren waarbij gebruik gemaakt wordt van OSV's zou daar een wezenlijke bijdrage aan kunnen leveren.

Literatuur

Algemene Rekenkamer 2013

Algemene Rekenkamer, *Bestrijden witwassen: stand van zaken 2013*, 2013. Te raadplegen op: www.rekenkamer.nl/Publicaties/Onderzoeksrapporten/Introducties/2014/03/Bestrijden_witwassen_stand_van_zaken_2013.

Van de Bunt e.a. 2007

H.G. van de Bunt e.a., *Misbruik buitenlandse rechtspersonen*, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2007. Te raadplegen op: www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/misbruik-van-buitenlandse-rechtspersonen.aspx.

Van Duyne 2006

P.C. van Duyne, 'Witwasonderzoek, luchtspiegelingen en de menselijke maat', *Justitiële verkenningen* 2006, afl. 2, p. 34-40.

Van Duyne 2014

P.C. van Duyne, 'Greedily of crime money': in: P.C. van Duyne e.a. (red.), *Corruption, greed and crime money*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers 2014, p. 235-266.

FATF 2006

Financial Action Task Force (FATF), *The misuse of corporate vehicles including trust and company service providers*, 13 oktober 2006.

FATF 2010

Financial Action Task Force (FATF), *Money laundering using trust and company service providers*, 2010, Parijs 2010.

FATF 2012

Financial Action Task Force (FATF), *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation*, Parijs 2012.

FATF 2014

Financial Action Task Force (FATF), *Guidance, transparency and beneficial ownership*, Parijs 2014 oktober 2014.

Husken & Lensink 2013

M. Husken & H. Lensink, *De jacht op crimineel geld*, Amsterdam: Balans 2013.

Koningsveld 2008

T.J. van Koningsveld, 'Witwassen: de fasen van het witwasproces getoetst', *Onderneming en Financiering* 2008, afl. 4, p. 88-104.

Koningsveld 2013

T.J. van Koningsveld, 'You don't see it, until you understand it: Rethinking the stages of the money laundering process to make enforcement more effective', in: *Research handbook on money laundering*, Cheltenham: Elgar 2013, p. 435-451.

Eikelenboom & Van Wijnen 2011

S. Eikelenboom & M.A. van Wijnen, 'In memorandum: de dominee', *Koud Bloed* 2011, afl. 13, p. 57-66.

Middelburg 2011

B. Middelburg, 'De Dominee', *opkomst en ondergang van maf-fiabaas Klaas Bruinsma*, Amsterdam: Veen 2011.

Middelburg & Vugts 2006

B. Middelburg & P. Vugts, *De oorlog in de Amsterdamse onderwereld*, Amsterdam: Nieuw Amsterdam 2006.

OECD 2001

OECD, *Behind the corporate veil: Using corporate entities for illicit purposes*, 2001. Te raadplegen op: www.oecd.org/corporate/ca/behindthecorporateveilusingcorporateentitiesforillicitpurposes.htm.

OECD 2009

OECD, *Money laundering awareness handbook for tax examiners and tax auditors*, 2009. Te raadplegen op: www.org/ctp/exchange-of-tax-information/43841099.pdf.